[illegible] OF NEW ORGANISED RESEARCH AND [illegible]

75 YEARS OF INDIAN INDEPENDENCE AN OVERVIEW

भारतीय स्वातंत्र्याच्या ७५ वर्षांचे अवलोकन

CHIEF EDITOR

DR. SANDIP VANJARI

II EDITION

Anora

Aeon of New Organised Research and Academics

75 YEARS OF INDIAN INDEPENDENCE AN OVERVIEW

भारतीय स्वातंत्र्याच्या ७५ वर्षांचे अवलोकन

❋ Chief Editor ❋

Dr. Sandip Vanjari

Anand Prakashan

Anora II : Aeon of New Organised Research and Academics
Author : Dr. Sandip Vanjari
Publisher : Anand Prakashan
Jaisingpura Near, Dr. B.A.M.University
Aurangabad. (M.S)
Email : anandprakashan7@gmail.com
Phone : 0240-2400371, 9970148704
© : Author
Typeset at : Anand Computer. A.bad
Edition : Ist Edition
Date : 20 December 2021
ISBN : 978-93-91204-31-0
Cover Design : Aurora Design, Mumbai.
Printed At : Om Offset, Aurangabad
Price : 500 /-

Anora IInd :
Aeon of New Organised Research and Academics

INDEX

Sr.No	Title of Chapter / Author	Page. No
1.	Opportunities and Challenges in E-commerce in India. - Dr. P. Rizwan Ahmed, - A. Zakiuddin Ahmed	09
2.	Adoption of E- Commerce over Traditional Commerce. - Deepa Nathwani	13
3.	Social Welfare Programs and unsolved problems of Downtrodden Sections of the Society in Tamil Nadu. – A Theoretical Perspectives - Dr. G. Yoganandham	21
4.	Role of Commercial Banks in Agricultural and Rural Development. - Dr. B.R. Dahe	45
5.	A Study of Cashless Economy in India- Present Scenario and their Challenges. - Dr. Vitthal Dhondiba Jadhav	50
6.	Impact of Online Learning on Students. - Dr. P. L. Chitnis	57
7.	Micro Industries Pillar of Economic Development. - Dr. Sudhir V. Mane	63
8.	Agri Tourism – A Business Model of Agri Tourism Development Corporation. - Smt. Vaidya Punam Revnnath	68
9.	Adoption of E – Commerce Over Traditional Commerce. - Naim Husen Khatik	74
10.	A Theoritical Perspective on Unemployment in India. – An Evaluation.- Mr.E.Mohammed Imran Khan, Dr.G.Yoganandham	79
11.	The Role of Taxation System for Development of Indian Economy. - Dr. B. S. Kale	95
12.	Pandit Nehru's Economic Ideology: Its Relevance in the 21st Century. - Mr. Shrikant Tandale	103
13.	Study of Social Media Marketing. - Prof. Dr. Ratnaparkhe S.D.	108

14. After Pandemic India: A More Inclusive and Sustainable Indian Economy. - Dr. D. B. Tanduljekar 113

15. Digitalization in India: An Innovative Concept. - Bhangare Ganesh Shivnath 116

16. An Overview of International Business Management Philosophy. - [1]Sameh Najib Qaid Salah Al-Ward, - Dr. Epper Vilas Sadashivrao 123

17. A Study of Monetary Policy Reforms in India. - Prof. Deshmukh Ujwala Madhukar 129

18. Envisioning Life Beyond Covid-19. - Mr. Amol Solunke 136

19. आत्मनिर्भर भारत और किसान - **श्री. नरेंद्र रमाकांत चोले, प्रा.जयप्रभा महदेव भगत** 138

20. विजय तेंडुलकर के नाटक और मॉबलिचिंग - **शेख अस्लम युनूस** 140

21. भारतीय अधिकोषण उद्योगातील नवप्रवाह आणि भारत सरकारची भूमिका - **डॉ. इंद्रजीत भगत** 144

22. उद्योजकतेतून महिलांचे सक्षमीकरण - Dr. Anupama Labhe 148

23. स्वातंत्र्योत्तर मराठी नाटकातील स्त्री भूमिकांची मन:स्थिती:एक चिकित्सक शोध - **सुरेखा रं. मसाळ** 151

24. स्वातंत्र्य आणि मराठी नाटकाचा अनुबंध - **प्रा. डॉ. संपदा कुलकर्णी** 156

25. आधुनिक महाराष्ट्राच्या शैक्षणिक विकासात यशवंतराव चव्हाण यांचे योगदान - **डॉ. अनंत मरकाळे** 159

26. कृषी क्षेत्रातील महिला शेतमजुरांच्या आर्थिक सामाजिक स्थितीचा समाजशास्त्रीय अभ्यास - **श्रीमती. धुमाळ सीमा काशिनाथ** 163

27. "Covid -19 संकटातील Lockdown मुळे भारतातील लघुउदयोगावरील झालेले परिणामाचा एक चिकित्सक अभ्यास." - **डॉ. राहूल रघुनाथराव माने** 165

28. कृषी व ग्रामीण पर्यटन - **प्रा. डॉ. निशा अशोक कळंबे** 168

29. मराठवाड्यातील ग्रामीण कथा साहित्यातील कृषक जीवन विशेष संदर्भ - रा. र. बोराडे, 'वानवळा' - **काजगुंडे हनुमंत महादेव** 172

27

"Covid -19 संकटातील Lockdown मुळे भारतातील लघुउदयोगावरील झालेले परिणामाचा एक चिकित्सक अभ्यास."

■ डॉ. राहूल रघुनाथराव माने

सहाय्यक प्राध्यापक,

आर.बी.अट्टल कॉलेज, गेवराई, ता.गेवराई, जि. बीड.

प्रस्तावना:

कोरोना महामारीमुळे पूर्ण जगात हाहाकार पसरलेला असताना जेव्हा भारतात कोरोनाचा महिला पेशंट March महिण्याच्या दरम्यान आढळला व नंतर थोडे-थोडे करत जस-जसे पेशंटची संख्या वाढू लागली तस-तशी भारतात भीतीचे वातावरण पसरू लागले. कारण लोकसंख्याच्या हिशोबाने भारत हा जगातील सातवा देश आहे आणि येथील आरोग्य व्यवस्था फार दूय्यम स्वरूपाची असल्याने अशा प्रसंगी कोणताही जागतिक दर्जाचा संसर्गजन्य रोग जर देशात पसरला तर इथे हाहाकार माजू शकतो व भारतात इटली व इतर युरोपीय देशापेक्षा वाईट स्थिती निर्माण होऊ शकते असे वाटू लागल्याने मा. पंतप्रधान नरेंद्र मोदींनी देशात २१ मार्च २०२० तारखेला एक दिवसाचे व नंतर २४ मार्च २०२० या तारखेपासून २१ दिवसाचे Lockdown जाहीर केले व त्यांनतर ते वाढतच गेले. अशा परिस्थितीत देशातील प्रत्येक आर्थीक घटकाचे प्रचंड नूकसान झाले. परंतू प्रस्तूत शोधपत्रात, लघूउद्योगावर Lockdown चा झालेला प्रभाव आपण पहाणार आहोत. सुमारे ४० कोटी लोक भारतातील अनौपचारीक क्षेत्रात काम करतात आणी त्यांना रोजगाराबाबतीत प्रचंड असूरक्षिततेचा सामना करावा लागतो. कारण अनौपचारीक लघूउदयोगावर राजकीय धोरणे, वातावरण, संस्कृती, अशा सर्व प्रकारच्या घटकाचा प्रभाव पडत असतो. त्यातल्या त्यात जर Lockdown सारखा निर्णयामूळे तर बरीच लघुउदयोग उद्वस्थतच होतात. आणि भारतासारख्या विकसनशील देशाच्या अर्थव्यवस्थेसाठी फार हानिकारक ठरू शकते.

संशोधनाची उद्दिश्टे:

१) लघु उदयोगावरील लोकडाऊनच्या परिणामाचा अभ्यास करणे.

२) लोकडाऊनमुळे लघुउदयोगातील रोजगारावर झालेल्या परिणाम जाणून घेणे.

३) लोकडाऊनमुळे लघुउदयोगावर झालेल्या नूकसानीचा समाजावरील पडणाऱ्या परीणामाचा अभ्यास करणे.

४) लोकडाऊनच्या लघूउदयोगावरील परिणामाचा प्रभाव कमी करण्यासाठी उपाय सूचविणे.

दूय्यम स्त्रोतांचा वापर केला आहे.

संशोधन पद्धती: प्रस्तुत संशोधन लेखासाठी इंटरनेटवरील दूय्यम स्त्रोतांचा वापर केला आहे.

लघुउद्योगावर लोकडाऊनचा परीणाम:

लोकडाऊनचा भारतातील लघुउद्योगावर फारच नकारात्मक प्रभाव पडला अगोदरच केंद्र सरकारच्या नोटबंदी आणि GST च्या अंमलबजावणीमूळे लघुउद्योगाची कंबर मोडलेली होती. २०१६ ते २०१८ च्या दरम्यान ६.१८ दशलक्ष रोजगार अगोदरच नोटबंदी आणि GST च्या कारणामूळे बुडाली होती. त्यांनतर आर्थीक मंदीमुळे अधीच अनौपचारिक क्षेत्राला मोठा फटका बसलेला होता त्यातल्या त्यात लोकडाऊनमुळे तर सर्व लघुउद्योग मूळासकट उपटले गेले.

लघू आणि दीर्घकालीन परिणाम:

भारतातील व्यावसायिक संरचना आणि दारिद्रय यांचे भयानक परिस्थिती पाहता हे समझणे फार कठीण आहे की देशव्यापी लॉकडाऊनने भयानकरित्या कोटयावधी लोकांना उपासमार, मृत्यूच्या झोतात आणले आहे. priodic labour forc survev (२०१८-१८) च्या ताज्या अहवालानूसार अशी माहिती मिळते की, ग्रामीण भागातील जवळपास ५७% कुटूंबांनी स्वयंरोजगारातून मोठया प्रमाणात उत्पन्न मिळविले होते. आणि त्यात २५% लोकांना रोजगार मिळत होता.

परंतू Covid-19 च्या दरम्यान लोकडाऊनमूळ लोक घरातच बंदिस्त केले गेले. त्यामुळे एक प्रकारे सर्व मागणी आणि पूरवठा हे दोन्ही घटक बंदीस्त केले गेले असे म्हटल्यास वावगे ठरणार नाही. त्यामुळे विक्री बंद झाल्याने जो काही नफा मिळत होता तोच बंद झाल्याने सर्व लघुउदयोग दिवाळखोरीस निघाले आणि गरीब मजूरांचे रोजगार बुडाले. जे मजूर दैनंदिन रोजगारींच्या उत्पन्नावर जगत होते. त्यांच्यावर उपासमारीची वेळ आली आणि या दरम्यानच जे गरीब लोक शहराकडे रोजगारासाठी गेली होती ती परत घराकडे निघाली व त्यांचे वाटात प्रचंड हाल झाले. त्यामुळे मजूर परत रोजगारासाठी शहरात वापस येतील याची शक्यता कमी झाली.

कित्येक लघुउदयोग बॅंकेच्या कर्जावर चलत असल्याने त्यांना शुन्य उत्पन्नमुळे बॅंकेचा हप्ता देणे फार अवघड होऊन बसले. त्यामुळे बॅंकाचेही बुडीत कर्जाचे प्रमाण वाढल्याने बॅंकेलाही नूकसान होण्यास सुरूवात झाली आहे आणि बॅंकींग व्यवस्था कोणत्याही अर्थव्यवस्थेचा कणा असेल. आणि तिच्यावर बुडीत कर्जाचा भार पडणे अर्थव्यवस्थेसाठी फार घातक असते. व अषा बुडीत कर्जामूळे बॅंका परत उदयोगांना कर्ज देण्याची क्षमता गमवतात. आणि त्याचा परिणाम म्हणजे परत नवीन उदयोगाची उभारणी होणे अवघड होऊन बसत आणि त्यामूळे नवीन रोजगाराची निर्मीतीही थांबते.

हॉटेल, छोटी-छोटी दूकाने, पर्यटन, प्रवास इत्यादी उदयोग जे लघुउदयोगात समाविष्ट होतात. त्यांचे प्रचंड आर्थिक नूकसान झाले व या उदयोगात काम करणारे मजूर बेरोजगार झाले. या सर्व परिस्थितीचे अर्थव्यवस्थेवर फार दूरगामी परिणाम होतील. गरीबी प्रचंड प्रमाणात वाढेल, बेरोजगारी वाढेल, मागणीत घट होत राहील, त्या अनूशंगाने उत्पादनवर प्रचंड प्रमाणात घट होत राहील, गुंतवणूक होण्याचे प्रमाण कमी होईल. आणि अराजक सदृष्य परिस्थिती निर्माण होईल.

उपाययोजना:

सरकारने या सर्व परिस्थितीतचे परिणामाचा विचार करून त्वरीत स्वरूपाचे आर्थिक धोरणे आखण्यास सुरूवात करायला हवी.

१) बँकांना मूबलक वित्त पूरवठा आणि त्यांना व्याजदर अटी वरील शिथिलता सरकारेन करावी.

२) गरीब व शैक्षणिक मजूरांपर्यंत थेट पैसा पेहचवावा. जेने करून स्थानिक मागणीत वाढ होऊन लघुउदयोगांच्या विक्रीत वाढ होईल.

३) लघुउद्योगातील उत्पादनाची निर्यात वाढीसठी सरकारने सकारात्मक प्रयत्न करावेत.

४) लघुउदयोगांना अनूदानामार्फत थेट आर्थीक सहाय्य करून त्यांना परत त्यांच्या पायावर उभा राहण्या योग्य करावेत.

संदर्भ:

१) रूद्रदत्त आणि के.पी. सुंदरम: "भारतीय अर्थव्यवस्था".

२) www.studymode.com

*